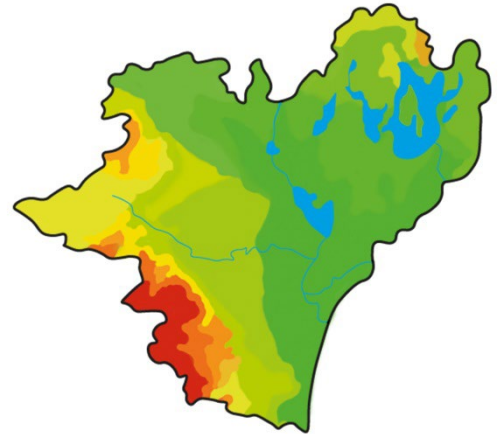

Grundvattenrådet för Kristianstadsslätten

Minnesanteckningar från det Grundvattenrådets möte den 8 november 2024

Grundvattenrådet valde Pernilla Bratt, VA-chef, Kristianstads kommun, till mötesordförande.

Emma Anderberg antecknade.

GRUNDVATTENRÅDET FÖR
KRISTIANSTADSSLÄTTEN

Mötet inleddes med att Pernilla hälsade välkomna. På grund av sjukdom var det två programpunkter som utgick och ersattes med två andra punkter. En presentationsrunda genomfördes innan fikapausen.

Martina Gnewski, presenterade sitt forskningsprojekt

Martina är doktorand inom strategisk kommunikation på Lunds universitet. Martina beskrev sitt forskningsprojekt inom organisationsöverskridande kommunikation och har följt Grundvattenrådet under några möten. Detta är Martinas tredje besök på våra möten.

Lars Ödemark, NSVA: Bekämpningsmedel

Lars inledde med en kort presentation om NSVA och deras verksamhet. En omvärldsanalys visade på ett växande problem i Danmark, där hittades bekämpningsmedel som inte undersökts i Sverige, nämligen kloridazon-desfenyl och dimethylsulfamide (DMS). På grund av liknande förhållande så började NSVA undersöka dessa ämnen och hittade tyvärr dessa ämnen i flertalet uttagsbrunnar.

NSVA har inte undersökt var dessa ämnen kommer ifrån men det är fungicider och kan vara kopplade till lantbruket eller till mögelhämmande fasadfärg, i Danmark benämns detta för feriehusproblemet. Lars fortsatte att berätta om problematiken med dessa ämnen, de går inte att avskilja i kolfilter och i Danmark har brunnarna oftast stängts när de hittats. NSVA letar efter nya brunnslägen vilket är en utmaning. Lars får ibland frågan om varför de skulle börja leta efter dessa ämnen och hänvisar då till Livsmedelsverkets föreskrifter 2022:12 där 6 §, punkt 1 tar höjd för alla ämnen; om det har gjorts en riskanalys, undersökningar eller finns en misstanke om förekomst så ska det hanteras.

Lars visade en nulägesbild och berättade att NSVA har föreläggande på alla platser om att de ska lösa det. De genomför åtgärder och har kontrollprogram men det kan sluta i att de måste rena vattnet. Ena sättet är ultrafiltrering följt av nanofiltrering då dessa ämnen inte fastnar i kolfilter. Denna typ av rening innebär i sig en utmaning, bland annat bildas en vattenfas med koncentrerade bekämpningsmedel, hur ska det hanteras.

Avslutningsvis lyfte Lars några funderingar om när ett vatten är tillräckligt bra, vilken kvalitet ska vi sikta på när vi letar efter nya brunnslägen, vad vågar vi satsa på.

Fråga: finns det fler kommuner som kollat förekomsten av dessa ämnen? Svar: NSVA var först men andra har också tittat. Lars jobbar med att sprida information om det, om de har hört det så måste det undersökas.

Fråga: finns det någon uppfattning om halveringstiden? Svar: nej, det är undersökt sedan 2020 så finns inte tillräckligt med data.

Kommentar: Länsstyrelsen provtar DMS och desfenyl-kloridazon sedan 2021 och de har också hittat dessa ämnen i nästan alla kommuner de undersökt. Andra län har gjort samma fynd, det är ett stort problem. Ett växtskyddsmedel som kan ge upphov till kloridazon-desfenyl har återkallats av Keml.

Fråga: hur farligt är det? Svar: NSVA vet lite om det, de har fått ett utlåtande från Livsmedelsverket. DMS tillhör inte de allra farligaste men vi vet nog för lite för att avgöra hur farligt det är.

Kommentar: kan det komma det mer ifrån mat. Mat regleras ju inte, endast dricksvatten regleras.

Fråga: syns det någon ökande trend? Svar: det finns inte så många prover per enskild plats, lite variationer men också mätosäkerheter. Inga trender kan ses. Vi vet inte heller hur bundet det är till andra material.

Fråga: tar nano-filtrering kalcium? Svar: ja, vattnet måste mineraliseras efter reningen, och det blir väldigt dyrt.

Anette Mellström, Anita Bauer-Lindgren och Johan Bogaert, Länsstyrelsen Skåne: regional vattenförsörjningsplan och tillsyn av vattendomar

Anette inledde med en presentation av den regionala vattenförsörjningsplanen som Länsstyrelsen arbetar med. Vattenförsörjningsplanen är en kartläggning med ett stort fokus på dricksvatten men även andra användningsområden tas upp. Det finns en regional vattenförsörjningsplan från 2012 idag men nu finns det ett utkast på en ny, som ska ut på remiss. Länsstyrelsen har inga möjligheter eller mandat att göra någon form av prioritering eller fördelning av vattenresurser. Anette presenterade ett antal utmaningar som tas upp i planen, bland annat att det finns cirka 7000 förorenade eller potentiellt förorenade områden och en stor konkurrens om vattnet. Det finns i slutet av planen en lista med förslag på åtgärder.

Anita och Johan presenterade sitt arbete med tillsyn av vattendomar. Tillsynen har gjorts i olika perioder och påbörjades 2000-2010 på Kristianstadsslätten. Det gick ut info till lantbrukare att de behövde tillstånd och därför finns det idag många tillstånd på Kristianstadsslätten. Johan tog upp ett exempel på område som är aktuellt för Länsstyrelsen idag, Bjärehalvön. Där finns otillfredsställande kvantitet och de jobbar nu med att ta fram en plan för en framtida lösning där. Anita pratade om kontrollprogram och egenkontroll och visade på att det är verksamhetsutövaren som ska genomföra och följa upp och förbättra resultatet och kontrollen.

Tillsammans beskrev Anita och Johan hur de genomförde en tillsynskampanj 2021 där både skrivbordstillsyn och fälttillsyn ingick. Det var mycket positivt som framgick i kampanjen men även en del brister. Tillsammans kontrollerade det ett 90-tal vattendomar och fick bilden att

verksamhetsutövaren ofta uppfattar det som att Länsstyrelsen ska följa upp, vilket inte stämmer då det ingår i egenkontrollen. Det fanns alltså bland annat bristande kunskaper om egenkontroll och kontrollprogram. Kampanjen ledde till ett antal åtgärder, bland annat att generell information om egenkontroll och kontrollprogram skickades ut. De avslutade med att presentera hur tillsyn genomfördes i Spanien, där ett mer automatiserat system används.

Fråga: det kan vara jättesvårt att göra ett sådant här dokument, med värderingen av vad som ska pekas ut. Hur hanteras känsliga uppgifter? Svar: detta har Länsstyrelsen funderat mycket på och de har lagt det på en väldigt övergripande nivå. Det var ett svårt avvägande men försökt att skala bort en hel del uppgifter om dricksvattenförsörjningen.

Fråga: det finns en oro för vattenuttag, bland annat med tanke på världsläget. Hur ska vi få upp det vatten som behövs? Det finns en risk att vi inte har grundvatten till framtiden. Har Ivösjön testats med avseende på bekämpningsmedel, som ex. de som Lars tidigare pratade om? Svar: inte vad vi vet, Bolmen har i alla fall bra kvalitet.

Fråga: hur länge har de haft online-övervakning i Spanien? Svar: kan ej säga exakt men någonstans mellan 5 och 10 år.

Fråga: har Spaniens tillsynsmyndighet mandat att göra något åt det som syns i online-övervakningen, finns det en styrning kopplat till det? Svar: Ja, de kan säga till att ex. ett uttag ska stängas av. De kan övervaka allt och meddelar eventuella stopp.

Fråga: jobbar Länsstyrelsen mot en lagstiftning som den i Spanien? Svar: Länsstyrelsen försöker föra upp det, det är Länsstyrelsen vision att det ska bli så här också.

Kommentar: systemet vi har idag är inte dynamiskt, vi följer det reaktivt, hur blev det.

Kommentar: just nu springer Länsstyrelsen bakom alla problem. Det skulle troligen vara mindre resurskrävande med ett liknande system som i Spanien men lagstiftningen saknas.

Kommentar: gällande överuttag i Bjäre så införs bevattningsförbud tidigare i Båstad och en vanlig kommentar om detta är just att varför ska de ha bevattningsförbud när lantbruket bevattnar hur mycket som helst.

Kommentar: Länsstyrelsen får också ofta höra liknande från lantbruket; vad är problemet, det finns ju gott om vatten.

Fråga: hur stor andel skötte sig enligt tillsynen? Svar: det var problem/brister i max en tredjedel av ärendena.

Kommentar: det är stor skillnad mellan bevattning av livsmedel och bevattning av gräsmattan.

Kommentar: det handlar i slutändan om kunskap om var vatten kommer ifrån. Vi måste lyfta medvetenheten. Många kan göra lite så blir det mycket. Detta visar på vikten av kommunikation och information. Även enskilt vatten kan åskådliggöras och få en ökad förståelse.

Kommentar: Svenskt Vatten har ett gemensamt kommunikationsmaterial om hållbar vattenanvändning.

Emma Anderberg, VA-avdelningen, Kristianstads kommun: Inledande möte om pågående samråd om väsentliga vattenfrågor

Emma presenterade kort det samråd som pågår. Vattenmyndigheten Södra Östersjöns vattendistrikt (där Grundvattenrådet är med) samråder nu om Väsentliga vattenutmaningar. Samrådsmötet är hastigt påkommet på grund av sjukdom så Grundvattenrådet har inte hunnit skicka ut samrådsunderlaget ännu men det kommer. Detta möte blir lite förberedelser inför det kommande svaret.

Emma gick igenom de frågor som ska besvaras och lyfte att vissa frågor kanske inte är relevanta för Grundvattenrådet att besvara. Nedan följer de kommentarer och frågor som diskuterades. Dessa kommer arbetas in i vårt svar som sedan kommuniceras med medlemmarna i Grundvattenrådet innan det skickas in till vattenmyndigheten.

Fråga 2: gällande översvämningar så måste vattendragen rensas. Åtgärder uppströms hjälper inte om vi inte kan få ut vattnet. Detta kan vara en utmaning för vattenråden. Det saknas riktlinjer för rensningen men alla behöver hjälpas åt. Dikesföretag kan också vara involverade.

Fråga 3: det finns många sätt att spara vatten. Tankar för regnvatten är en möjlighet. Kommunen har en trädplan som kan nyttjas till att det ska bli rätt planteringar på rätt ställe för att hålla kvar vatten.

Kan man avlasta dricksvattnet för att fylla pooler etc.? Om en borra inte används till dricksvatten, kan den nyttjas till annat. Gamla borrar ingår ofta i en vattendom så det är då inte möjligt att frånga den vattendomen, uttagsmängden räknas ändå in. Trenden nu är att behålla borrar för beredskapen, innan tätades borrar som stängdes.

Fråga 4: inte många som läst vattenmyndigheternas åtgärdsförslag etc. så kommunikation kan underlätta för att sprida informationen.

Fråga 6: det krävs samarbete och kunskap om alla uttag som pågår. Hur kan prioriteringar göras? Möjligheter med andra typer av vatten? En kartläggning behövs: vad finns, hur mycket behöver vi och vilket vatten ska gå vart. Det lär komma mer tekniskt vatten som blir tillgängligt från reningsverken, det kommer inte bli billigt och beror också på lagstiftningen.

<p>Fråga: på Grundvattenrådets hemsida finns att läsa om de faktiska uttagen från 2017, finns det någon uppdatering? Svar: på förra mötet beslutades att Emma ska jobba en del med en ny uppskattning av detta. Så det pågår men det tar lång tid.</p>
--

Marcus Vidal, VA-avdelningen, Kristianstads kommun: Våtmark Arena-området

Marcus inledde med att berätta om målet med projektet, som är att spara på dricksvatten genom att en våtmark renar dagvatten som kan återanvändas till att ex. bevattna fotbollsplaner och fylla tankbilar. Den aktuella platsen är Björket och tanken är att kunna behålla motionslingor och ha ett trevligt rekreationsområde. Marcus berättade om de utmaningar som finns, bland annat att det krävs ett samarbete mellan olika förvaltningar och att en befintlig PFAS-förorening som ligger i närheten inte får påverka våtmarken. PFAS får inte spridas men i framtiden kanske rening av PFAS från föroreningen kan innebära att vattnet leds till våtmarken och sedan tillbaka till Räddningstjänsten

där det kan nyttjas. En utmaning är att det ska vara tillräckligt mycket vatten som renas men om vi täcker in 50 % av behovet har vi gjort en stor nytta.

Marcus pratade om fördelar och visioner med våtmarken. Om vi kan rena ex. bortslitet gummi från däck som finns i dagvattnet och sedan nyttja dagvattnet istället för att det rinner ut i sjön, har vi en värdefull resurs. Visionen är att det finns mängder av dagvatten som kan bli en resurs. Marcus skickade också med en uppmaning till ex. lantbrukare: hör av er om det finns ett behov av bevattningsvatten. Om VA kan bidra så vill vi det.

Fråga: i närheten finns organogen jord med surjordar, hur hanteras det? Svar: har inget svar idag men projektet är tilldelat en konsult som ska titta på bland annat detta. Systemet måste bli robust och inte riskera att utrustningen sätter igen med ex. olika utfällningar. Det är i en förstudiefas nu.

Kommentar: våtmarker kräver mycket tillståndsprocesser, förenat med stora kostnader för enskilda som vill ha en våtmark. Dessa kostnader behöver tas tillsammans.

Kommentar: det finns bidrag som kan sökas, det ska inte fallera på pengarna.

Kommentar: det behövs pilotprojekt, för att värna resursen.

Fråga: i Belgien är det obligatoriskt att sätta en regnvattentank på 5000 liter när du bygger hus. Detta uppkom på grund av vattenbrist i några kommuner. Det krävs också bevis på att regnvattnet faktiskt används. Är det möjligt att göra något liknande här? Svar: eventuellt i detaljplanearbetet. Halmstad har funderat på det.

Kommentar: gällande kostnader kopplade till projekt. Jordbruksverket kommer ut med en utlysning till projekt för att bedöma mängden tillgängligt vatten som finns i ett område. Länk: [Utlysningar och upphandlingar - Jordbruksverket.se](https://www.jordbruksverket.se/utlysningar-och-upphandlingar).

Kommentar: det finns en klustergrupp för grundvatten som är en intressegrupp. På siwi.org finns det information om detta.

Pernilla avslutar mötet.